

30

Cees van
Woerkum **De**
grootste ontwerp-
opgave: minder
ontwerpen

Wie aan ruimte denkt, denkt aan planning. En wie aan planning in de ruimte denkt, ziet een kaart voor zich waar elke centimeter een bestemming heeft. Welke, dit zie je aan de kleur. Onderaan het kaartje staat dit precies uitgelegd.

Wat in Nederland steeds moeilijker wordt, is de logica achter die kleurtjes. In een gebied ‘met een stedelijke functie’ worden huizen gebouwd, liefst veel huizen. Daar kunnen we een hoop mensen op kwijt. En natuurlijk ook de auto’s van die mensen, met de wegen waarop die auto’s kunnen rijden. Verder moet het wel compact blijven. Anders groeit alles dicht en valt er nergens meer natuur te vinden. Maar die natuur moet toch juist dicht bij de mensen zijn? Dan hebben ze er het meest aan. Nee, in een compacte stad kan er nog wel sprake zijn van enige ‘groenvoorziening’, maar over natuur spreken we dan niet. Logisch?

Vroeger was dit anders. Toen had elke plek een soort ingebouwde ratio. De compacte stad van de middeleeuwen was er voor de veiligheid. Het landschap van rond 1900 diende de landbouw. In de vorige eeuw is het fout gegaan. Toen zijn eerst de steden gerationaliseerd, met wijken waarin de ellende voortwoekert, en vervolgens de landbouw. De economische logica daarachter verdraagt zich er niet meer met de maatschappelijke logica van nu. Je wilt je kinderen op straat kunnen laten spelen en je wilt een landschap waarin je wat beleeft als je er doorheen fietst.

Hoe moet dit anders? We kunnen nieuwe ontwerp-opgaven maken en voor allerlei multifunctioneel gebruik doeltypes formuleren en een instrumentarium ontwikkelen. Dat kunnen we doen. We kunnen kleurtjes mengen. Maar ik zou het laten.

Liever zou ik willen aansluiten bij de nieuwe ideeën over planning die de laatste twintig jaar zijn bedacht. Daarbij wordt niet meer van een precieze

eindsituatie uitgegaan (de nieuwe kaart van Nederland), maar van processen die in een bepaalde richting bepaalde wenselijkheden moeten bevorderen, niet vanuit een afgeleide logica hoe het in elkaar moet steken, want die logica zijn we gewoon misschien wel voor eeuwig kwijt, maar vanuit wat hier en nu, gezien wat een hoop mensen willen, ontwikkeld kan worden. Al doende ontwikkelt zich dan wat. Waar we terecht komen, wie zal het zeggen. Dat is een deel van het proces, het debat daarover. Maar er gebeurt wat. Voor een betere woonomgeving voor onze kinderen of voor de natuur.

Laat ik de natuur als voorbeeld nemen. Onder elke stoeptegels zit natuur, dat zou het uitgangspunt kunnen zijn. Wat kan er dan gebeuren? Zeker, we kunnen een aantal onhandigheden van de vorige eeuw corrigeren en het landschap weer terugbouwen naar wat het ooit logisch was en ons nu nog bekoort. En dit zien we op vele plaatsen. Riviertjes leren we weer kronkelen, een onbegaanbaar zandpad heet weer

kerkpad en wordt weer bruikbaar, al gaan we er niet meer over naar de kerk. Maar dit is wel erg retro. Het kan ook anders.

Mensen willen meer natuur. Waar ze wat aan hebben. Mijn idee is om een forse som geld vrij te maken voor allerlei maatschappelijke initiatieven om de natuur een handje te helpen. Niet door ergens op de kaart wat hectares groen te kleuren en dan een natuurdoeltype te kiezen maar als een vorm van groene infiltratie. Daar bedoel ik mee dat de gesegregeerd geraakte werelden van voedselproductie en wonen worden opengesteld voor een bewuste verspreiding van bomen en beesten. Het gaat mij erom dat hier in principe alles geoorloofd is als het verre doel gediend wordt: meer natuur voor de mensen.

Als boeren meer heggen zouden laten groeien, in plaats van schrikdraad te spannen, als ze hier en daar een boom in de wei lieten staan, als ze wat akkerranden lieten verruwen (één meter is al inte-

ressant), dan zouden we in een paar jaar in een andere wereld kunnen leven. Als in dorp en stad het hemelwater boven de grond zou blijven, als brede groene singels de fietser van het ene stadsdeel naar het andere zouden leiden, als er een keten van parken rondom de stad zou komen te liggen dan hoefden we zondags niet altijd meer met de auto naar een recreatief landschapselement.

Hoe moet dit nu geregeld worden zonder teveel te regelen? Geld moet de motor zijn. Als we in Nederland natuur willen dan moeten we daar geld aan besteden. Dat geld moet niet opgaan aan ons natuurplezier in Thailand. Er komt dus een grote plas euro's. Hoe gaan we dit verdelen? Ik denk dat we een soort Raad van de Natuur moeten oprichten die net als de Raad van de Kunst het geld geeft aan de meest belovende projecten. Dit leidt dus tot arbitraire beslissingen, zal ieder zeggen. En precies, dat is zo. Maar als het om innovatieve kwesties gaat, moet je niet met een handboek met 50 criteria aan-

komen, waarop ieder projectvoorstel (accountabel!) moet gaan scoren. Zo'n beweging vraagt om gevoel voor het ongewone, om experiment, om het accepteren van een hoop onzekerheid.

Wat er uitkomt, dat gaan we al doende bekijken. Het kan van alles zijn. Wel kun je betwijfelen of Nederland er zo overzichtelijker op wordt. Maar overzichtelijkheid in de ruimtelijke ordening is niet het antwoord op de inherent rommelige cultuur waarin we leven. Wat dit betreft past het huidige landschap, voor zover we er natuur in vinden, bij oude culturen, niet bij nieuwe. We moeten onze eigen weg hierin vinden, tot er weer een soort logica ontstaat.

De grootste ontwerpogave van nu is: minder ontwerpen.